112136 ـ یک شرکت صادرات و واردات دارد و مجبور به تعامل با بانک‌های ربوی است

سوال

من یک شرکت صادرات و واردات دارم و اینجا در مراکش بانک‌ها و شرکت‌ها اسلامی نداریم و همه‌ی داد و ستدهای بین المللی از طریق بانک‌ها [ی ربوی] انجام می‌گیرد. برای همین مجبوریم به نام شرکت یا مسئول، حسابی در بانک‌های [ربوی] داشته باشیم. آیا این کار اشکال دارد یا خیر؟ و اگر جایز نیست باید چکار کنیم و چگونه کارهای مالی را راه بیندازیم؟ همینطور من خودم یک حساب در یکی از بانک‌های مغرب دارم؛ آیا برای من جایز است که پول‌هایم را آنجا بگذارم بدون آنکه سود پول را بگیرم، یا آن را بگیرم و صدقه دهم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

حساب باز کردن در بانک‌های ربوی ـ حتی اگر صاحب حساب سود ربوی دریافت نکند ـ جایز نیست، زیرا این کار باعث یاری بانک‌های فوق در گناهی است که مرتکب می‌شوند، و الله متعال می‌فرماید:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُواْ اللّهَ إِنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ [مائده: ۲]

(و در نیکوکاری و پرهیزگاری با یکدیگر همکاری کنید و در گناه و تعدی یاور هم نشوید و از الله پروا کنید که الله سخت‌کیفر است).

اما اگر شخص مسلمان به سبب نداشتن یک جای امن برای حفاظت از پولش یا دلایل دیگر مجبور شد پولش را نزد آنان نگهدارد، مثلا کارش تجاری بود و بدون استفاده از چک و حواله‌ی بانکی و دیگر خدمات قادر به انجام فعالیت تجاری نبود، در این صورت اشکالی ندارد در بانک حساب باز کند، البته به این شرط که این حساب بدون سود (ربا) باشد و علمای معاصر چنین فتوا داده‌اند. در فتاوای کمیسیون دائمی فتوا (۱۳/ ۳۴۶) آمده است:

«سپردن پول و مانند آن به بانک‌ها و دیگر موسسات ربوی جایز نیست و تفاوتی ندارد این سپرده‌گذاری همراه با سود یا بدون سود باشد، زیرا این کار همکاری در گناه و تعدی است و الله متعال می‌فرماید: در گناه و تعدی دستیار یکدیگر نشوید. مگر اینکه ترس از گم شدن یا به سرقت رفتن یا غصب اموال در میان باشد و راهی جز سپردن پول به بانک‌های ربوی نباشد که در این صورت برای حفظ دارایی، سپردن آن به بانک‌ها و موسسات ربوی بدون دریافت سود جایز است، چرا که این

انتخابِ کار کم‌ضررتر می‌باشد».

در رای صادر شده از سوی مجمع فقه اسلامی آمده است: برای هر مسلمانی که می‌تواند با بانک‌های اسلامی تعامل کند، تعامل با بانک‌های ربوی داخلی و خارجی حرام است زیرا با وجود جایگزین اسلامی عذری برای تعامل با این موسسات ندارد، و واجب است که پاک را جایگزین ناپاک سازد و با استفاده از حلال، خود را از حرام بی‌نیاز کند.

اما اگر برایتان تعامل مالی با خارج تنها از طریق بانک‌های ربوی امکان داشت و جایگزینی نداشتید در این حالت اشکالی ندارد با حساب جاری با این بانک‌ها تعامل داشته باشید و اگر با وجود عدم قرارداد سودی به شما تعلق گرفت می‌توانید این پول را در منافع عمومی مسلمانان مانند بنای مساجد و راه و دیگر اموری که سود آن به همه‌ی مسلمانان می‌رسد خرج کنید یا آن را به فقرای مسلمان بدهید، و روش مصرف مالی که برای شخص حرام است، چنین است. در فتاوای کمیسیون دائمی فتوا (۱۳/ ۳۵۴) آمده است: «سود ربوی از جمله اموال حرام است، زیرا الله متعال می‌فرماید: وأحل الله البيع وحرم الربا (و الله خرید و فروش را حلال گردانده و ربا را حرام ساخته است) بنابراین هرکه دچار مال ربوی شد، راه رها رشدن از این مال انفاقش در راه منافع مسلمانان است، از جمله ساختن راه و بنای مدارس و بخشش به فقراء».

والله اعلم